

İHTİYATİ TEDBİR

HAZIRLAYANLAR

Stajyer Ravza Yazıcı

Av.Buse Hamurcu

Av.Abdullah Erkam Yılmaz

İÇİNDEKİLER

03

İhtiyati Tedbir Nedir?

04

İhtiyati Tedbirin Şartları

05

İhtiyati Tedbir Talebi

06

İhtiyati Tedbir Kararı ve Bu Karara İtiraz

07

Teminat Gösterme Yükümlülüğü

08

İhtiyati Tedbir Kararının Uygulanması
ve Bunu Tamamlayan İşlemler

09

İhtiyati Tedbirin Değiştirilmesi veya
Kaldırılması

10

Tedbire Muhalefetin Cezası

11

Tazminat

İhtiyati Tedbir Nedir?

İhtiyati tedbir, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Geçici Hukuki Korumalar" başlıklı onuncu kısmında düzenlenen bir kurumdur. Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 389'da belirtilen şartların gerçekleşmesi halinde mahkemece uyuşmazlık konusu hakkında ihtiyati tedbire karar verilir. Bunun yanı sıra ihtiyati tedbir, uyuşmazlık konusuyla doğrudan ilgili olan hususlarda da verilebilecektir.

İhtiyati Tedbirin Şartları

İhtiyati tedbire karar verilebilmesi için bazı sebeplerin varlığı gerekir. Bu bağlamda HMK m. 389 hükmü mevcut durumda meydana gelebilecek bir değişimin aşağıdaki durumlara yol açması ihtimalinde ihtiyati tedbire hükmedilebileceğini belirtir:

- Hakkın elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşması ihtimali
- Hakkın elde edilmesinin tamamen imkansız hale gelmesi ihtimali
- Gecikme sebebiyle bir sakıncanın yahut ciddi bir zararın meydana gelmesi ihtimali

Bu noktada mutlaka ifade edilmelidir ki mevcut durumda meydana gelebilecek değişimden kasıt uyuşmazlık konusu şey veya hak üzerindeki değişimdir. Bu değişim ilgili şey veya hakkın üçüncü bir kişiye devredilmesi şeklinde görülebileceği gibi telef olması ya da hasara uğraması şeklinde de olabilir.

İhtiyati Tedbir Talebi

İhtiyati tedbire karar verilebilmesi için kural olarak mutlaka bir talep mevcut olmalıdır. İhtiyati tedbir esasa ilişkin davadan ayrı olarak talep edilebileceği gibi esasa ilişkin davanın içerisinde de talep edilebilir. HMK m. 390 uyarınca; dava açılmadan önce esasa hakkında görevli ve yetkili mahkemeden talep edilebilen ihtiyati tedbir, dava açıldıktan sonra ancak ve ancak asıl davanın görüldüğü mahkemeden talep edilebilir.

Eğer talep dava açılmaksızın sunulacaksa ihtiyati tedbir talebinde bulunabilecek kişi davayı açacak olan kişidir. Dava dilekçesi ile birlikte sunulan talebi ancak davayı açan sunabilir. Talep dava içerisinde sunulacaksa bu talebi sunacak olan kişi hukuki yararı olması şartıyla herhangi bir taraftır. Hukuki yarar bulunmasından anlaşılacak olan HMK m. 389'da sunulan şartların mevcudiyetidir.

İhtiyati tedbir talebi dilekçe ile sunulur. Bu dilekçede HMK m. 390/3 uyarınca dayandırılan ihtiyati tedbir sebebi ve türü ile davanın esası yönünden haklılığın ispatı yer almalıdır.

İhtiyati Tedbir Kararı ve Bu Karara İtiraz

İhtiyati tedbir kararının içermesi gerekenler HMK m. 391'de sayılmıştır:

- İhtiyati tedbir talep edenin, varsa kanuni temsilcisi ve vekilinin ve karşı tarafın adı, soyadı ve yerleşim yeri ile talep edenin Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası.
- Tedbirin, açık ve somut olarak hangi sebebe ve delillere dayandığı.
- Tereddüde yer vermeyecek şekilde, neyin üzerinde ve ne tür bir tedbire karar verildiği.
- Talepte bulunanın, ne tutarda ve ne türde bir teminat göstereceği.

İhtiyati tedbir talebinin reddi kararının mutlaka gerekçeli verilmesi gerekir. Bu karara karşı kanun yolu açıktır. Ayrıca bu talebin kabul edilmesi durumunda kendisi aleyhine ihtiyati tedbir kararı verilen taraf da, bu karar kendi yokluğunda verilmiş olsun ya da olmasın, kanun yoluna başvurabilir. Bunun üzerine verilecek karar kesindir.

İhtiyati tedbir talebi sunulduktan sonra HMK m. 390/2 uyarınca eğer talep edenin haklarının derhal korunmasında zorunluluk bulunuyorsa hakim karşı tarafı dinlemeksizin ihtiyati tedbire karar verilebilir. Burada ifade edilmelidir ki yalnızca karşı taraf dinlenmeksizin alınan ihtiyati tedbir kararlarına karşı itiraz edilebilecektir.

İhtiyati tedbir kararına karşı itiraz HMK m. 394'te düzenlenmiştir. Tedbirin uygulanması sırasında karşı taraf hazır bulunuyorsa bu tedbirin uygulanmasından itibaren bir hafta içinde karara itiraz edebilir. Hazır bulunmuyorsa tedbirin uygulanmasına ilişkin tutanağın tebliğinden itibaren bir hafta itiraz süresi bulunur.

Yapılacak olan itiraz ihtiyati tedbirin şartlarının oluşmadığına dair olabileceği gibi mahkemenin yetkisizliği veya teminatın yetersizliğine ilişkin de olabilir. Bu itiraz dilekçe yoluyla ihtiyati tedbir kararını veren mahkemeye yapılır. Belirtilmesi gerekir ki, ihtiyati tedbir esas hakkındaki davadan ayrıca talep edilmişse bu itiraz hakkında karar verecek olan mahkeme esas hakkındaki davanın açıldığı mahkemedir.

İtirazın sunulduğu dilekçe itiraz sebeplerini açıkça göstermeli ve itirazın dayandığı tüm delilleri içermelidir. Mahkeme bu itirazın üzerine ilgilileri davet eder, gelmemeleri halinde dosya üzerinden karar verir. İtiraz hakkında verilen karar tedbirin değiştirilmesi veya kaldırılması yönünde olabilir. Bu karara karşı kanun yolu açıktır ve verilecek karar kesindir.

Teminat Gösterme Yükümlülüğü

HMK m. 391/2'de ihtiyati tedbir kararında bulunması gerekenler arasında "talepte bulunanın, ne tutarda ve ne türde bir teminat göstereceği" sayılmıştır. Devamındaki 392. maddede ise teminata karar verilmesine ve bu teminatın iadesine ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

İlgili madde uyarınca ihtiyati tedbiri talep eden, bu talebinde haksız çıktığı halde karşı tarafın ve üçüncü kişilerin bu yüzden uğrayacakları muhtemel zararlara karşılık teminat göstermek zorundadır. Teminatın gösterilmemesi ise ancak şu durumlarda söz konusu olur:

- Talep resmi bir belge ya da kesin bir delile dayanıyorsa mahkeme gerekçeli şekilde teminat alınmamasına karar verebilir.
- Durum ve koşullar gerektiriyorsa mahkeme yine gerekçeli şekilde teminat alınmamasına karar verebilir.
- Adli yardımdan yararlanan kişinin teminat göstermesi gerekmez.

Teminatın iadesi ise asıl davaya ilişkin hükmün kesinleşmesinden veya ihtiyati tedbir kararının kalkmasından itibaren bir ay içinde tazminat davasının açılmaması üzerine gerçekleşir.

İhtiyati Tedbir Kararının Uygulanması ve Bunu Tamamlayan İşlemler

Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 393 uyarınca ihtiyati tedbir kararının uygulanmasının, bu kararın tedbir isteyen tarafa tebliğinden itibaren bir hafta içerisinde talep edilmek zorundadır. Aksi halde tedbir kararı kendiliğinden kalkar. Bu uygulanma talebi kararı veren mahkemenin yargı çevresinde bulunan veya tedbir konusu mal ya da hakkın bulunduğu yer icra dairesine sunulmalıdır.

Yine madde 393 uyarınca, tedbir kararının uygulanmasında zor kullanılması söz konusu olabilecektir. Bunu uygulayan memur bir tutanak düzenleyecek, bu tutanakta tedbir konusu ve bulunduğu yer, bununla ilgili her türlü iddia bulunacaktır. Tedbiri uygulayan memur, bu tutanağın bir örneğini tedbir sırasında hazır bulunmayan taraflara tebliğ edilir.

İhtiyati tedbiri tamamlayan işlemler ise HMK m. 397'de belirtilir. Bu madde ancak ihtiyati tedbirin davadan ayrı olarak talep edilmesi durumunda uygulanacaktır. Bu halde tedbir talep eden kararın uygulanmasını talep ettiği tarihten itibaren iki hafta içinde esas hakkındaki davasını açmak ve dava açtığına ilişkin evrakı, kararı uygulayan memura ibrazla dosyaya koydurmak ve karşılığında bir belge almak zorundadır. Eğer bu işlemler tamamlanmazsa, ihtiyati tedbir kendiliğinden kalkar. İhtiyati tedbirin kendiliğinden kalktığına bu durum ilgili yerlere bildirilir.

İhtiyati Tedbirin Değiştirilmesi veya Kaldırılması

İhtiyati tedbirin doğal olarak sona erdiği ve kendiliğinden kalktığı haller ifade edildikten sonra ihtiyati tedbirin değiştirilmesi veya kaldırılması hallerinin de ifade edilmesi gerekir. Bu ancak iki durumda mümkündür: teminat karşılığında veya durum ve koşulların değişmesi.

Teminat, aleyhine ihtiyati tedbir kararı verilen tarafça gösterilebilir. Gösterilen teminat mahkemece kabul edilen tutarda ve türde olmalıdır. Bu nitelikte bir teminat gösterilmesi halinde hakim, duruma göre tedbirin değiştirilmesine veya kaldırılmasına karar verebilecektir. (HMK m. 395)

Durum ve koşulların değiştiği sabit olursa da tedbirin değiştirilmesine veya kaldırılmasına karar verilebilir. Dikkat edilmesi gereken, burada ancak talep üzerine bu kararın verilebileceğidir.

Tedbire Muhalefetin Cezası

Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 398 uyarınca ihtiyati tedbir kararının uygulanmasına ilişkin emre uymayan veya tedbir kararına aykırı davranan kimse altı aya kadar disiplin cezası ile cezalandırılır. Bu cezalandırma ancak şikayet üzerine olabilir, bu şikayet ihlalin öğrenilmesinden itibaren altı ay içerisinde yapılmalıdır. Şikayet ihtiyati tedbir kararını veren, esas hakkındaki dava açılmışsa esas hakkındaki davanın görüldüğü mahkemeye yapılır.

Taraflar mahkemenin vereceği disiplin hapsi cezası verilmesi veya şikayetin reddi kararlarına bu kararın tebliğinden itibaren bir hafta içerisinde itiraz edebilir. İtirazı, o yerde hükmü veren mahkemenin birden fazla dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisinden sonra gelen daire; son numaralı daire için bir numaralı daire; o yerde hükmü veren mahkemenin tek dairesi bulunması hâlinde en yakın yerdeki aynı düzey ve sıfattaki mahkeme inceler. Bunun üzerine verilecek karar kesindir.

Disiplin hapsine ilişkin karar kesinleşmeden infaz edilemez. Kesinleştiğinde kararın infazını yapacak olan Cumhuriyet başsavcılığıdır. Bu karar, kesinleştiği tarihten itibaren iki yıl geçtikten sonra yerine getirilemez.

Bu cezanın düşmesi ancak şu hallerde söz konusu olur:

- Tedbir kararına aykırı davranışın sona ermesi.
- Tedbir kararının gereğinin yerine getirilmesi.
- Şikayetten vazgeçilmesi.

Tazminat

Lehine ihtiyati tedbir kararı verilen taraf haksız ihtiyati tedbir nedeniyle uğranılan zararı tazminle yükümlüdür. Bu yükümlülüğün ortaya çıkması için üç durumdan biri gerçekleşmelidir:

- Lehine ihtiyati tedbire hükmedilen tarafın ihtiyati tedbir talebinde bulunduğu anda haksız olduğu anlaşılması.
- Tedbir kararının kendiliğinden kalkması.
- Tedbir kararının itiraz üzerine kaldırılması

Bu bağlamda doğan tazminat talepleri dava yoluyla mahkemeye sunulur. Bu davayı açma hakkı hükmün kesinleşmesinden veya ihtiyati tedbir kararının kalkmasından itibaren bir yıl geçmesiyle zamanaşımına uğrar. Davanın açılacağı mahkeme esas hakkındaki davanın karara bağlandığı mahkemedir.

İhtiyati tedbire ilişkin genel nitelikli açıklamalarımıza ve diğer hukuki sorunlarınıza ilişkin tüm sorularınız için AEY Legal Hukuk Bürosuna ulaşabilirsiniz.

Kaynakça:

- 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6100.pdf>.
- Yrd. Doç. Dr. Mustafa Göksu, Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre İhtiyati Tedbirin Uygulanmasını Talep Etme Zorunluluğu, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Özel Sayı 2014, s. 1253-1273 (Basım Yılı: 2015) Prof. Dr. Hakan PEKCANİTEZ'e Armağan.
- Araş. Gör. Dr. Cengiz Serhat Konuralp, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre İhtiyati Tedbirler, İÜHFM C. LXXI, S. 2, s. 225-274, 2013.

Teşekkürler

Abdullah Erkam Yılmaz
Kurucu Avukat

İletişim:

aeylegal.com
erkam@aeylegal.com

Buse Hamurcu
Avukat

İletişim:

aeylegal.com
buse@aeylegal.com

Ravza Yazıcı
Stajyer

İletişim:

aeylegal.com
ravza@aeylegal.com

Sorularınız ve görüşleriniz için
bizimle iletişime geçebilirsiniz.